Fotogrāfijas izstādes *Photokina* ietvaros

Alise Tīfentāle, mākslas zinātniece

Starptautiskais foto un video gadatirgus *Photokina* Ķelnē no 2010. gada 21. līdz 26. septembrim.

Jau kopš 1950. gada *Photokina* reizi divos gados sapulcina Ķelnē starptautisku fotogrāfijas un video tehnoloģiju ražotāju un patērētāju auditoriju.[1] Gadatirgus rīkotāji optimistiski pauž, ka foto un video tehnikas tirgus esot "krīzes neskarts", bet ražotājiem un izplatītājiem īpaši perspektīvs šķiet Austrumeiropas reģions.[2] Tikpat optimistiskam apmeklētājam netrūks iespēju uzzināt ko jaunu par *CGI*[3], *HDR*[4], 3D un mobilo attēlveidošanu, *Web* 2.0 iespējām utt. Īpaša uzmanība šogad pievērsta zemūdens fotografēšanas un filmēšanas tehnikai, kuru interesentiem būs iespējams izmēģināt darbībā izstādes norises vietā speciāli izveidotā caurspīdīgā baseinā.

Šīgada *Photokina* organizatoriskie modeļi norāda uz jau nostiprinājušos tendenci, kas attiecas arī uz gluži vai jebkuru foto un citu mūsdienu attēlveidošanas tehniku lietotāju. Proti, gadatirgus sola pastiprinātu uzmanību pievērst fotogrāfijai un video t.s. amatieru jeb sociālo tīklu vidē. Tehnikas ražotāji vēlas laipni uzrunāt neskaitāmos blogotājus, čivinātājus, portālu veidotājus un komentētājus, lai celtu viņu pašapziņu un mudinātu nekautrēties un iegādāties profesionālu aparatūru savam vaļaspriekam. Interesentus gaidīs speciālā sadaļa "Iepazīstieties ar kopienām" ar uzsaukumu "Fotografēt ir jautrāk, ja bildes var kādam parādīt". Plānota īpaša diskusiju programma "*Twitter* ceturtdiena", ar sevi iepazīstinās vairāki festivāli, biedrības un klubi. Ikkatrs aicināts piedalīties globālas ikdienas dzīves dokumentācijas veidošanā, iesaistoties projektā "Pasaules lielākais fotoglobuss" ar ambiciozu mērķi uzstādīt pasaules rekordu, sakomplektējot vairāk nekā 100 000 fotogrāfiju. Piedalīties iespējams šeit: www.photoglobus.prophoto-online.de.

Paralēli neskaitāmajiem tehnikas jaunumiem (kurus plašāk atspoguļos mūsu kolēģi specializētajos izdevumos, piemēram, *Digital Times* u.c.) *Photokina* allaž piedāvā plašu vēsturiskas un mūsdienu fotogrāfijas izstāžu programmu. Šogad tajā iekļautas dokumentālās fotogrāfijas, fotomākslas, vēsturisku fotouzņēmumu un dabas fotogrāfijas izstādes.

Photokina sadaļa "Vizuālā galerija"

Kā apgalvo rīkotāji, "Vizuālā galerija" paredzēta kā "tilts starp dokumentālo fotogrāfiju, fotodizainu, fotožurnālistiku un fotomākslu". Īpaši tiek uzsvērts fakts, ka izstādē būs skatāmi gan starptautiski atzītu fotogrāfu meistardarbi, gan arī jaunākās paaudzes autoru – dažādu balvu ieguvēju – darbi.

Saskaņā ar *Photokina* rīkotāju sniegto informāciju īpaši gaidītas būs vairākas starptautiski pazīstamu fotogrāfu darbu izstādes "Vizuālās galerijas" ietvaros. To skaitā holandiešu fotogrāfa un kinorežisora Eda van der Elskena (*van der Elsken,* 1925–1990) Parīzes fotogrāfiju sērija, vācu fotogrāfes Anetes Štutas (*Stuth,* 1965) personālizstāde, kā arī 2010. gada Ēriha Salomona balvas[5] ieguvēja šveiciešu fotogrāfa Mihaela fon Grafenrīda (*von Graffenried,* 1957) darbu izstāde. Noteikti vērts izpētīt arī vācu fotogrāfa Tomasa Herbriha (*Herbrich,* 1955) darbus, kā arī vairāku citu mūsdienu vācu autoru jaunāko veikumu.

Eda van der Elskena fotogrāfiju sērija "Mīlestība Senžermēndeprē kvartālā" tapusi Parīzē 1956. gadā. Fotogrāfs dokumentējis kāda pāra mīlasstāstu strādnieku rajonā, Senžermēndeprē kvartālā. Melnbaltās fotogrāfijas sava vēstošā un dokumentālā satura dēļ atgādina 1950. gadu sākuma itāļu neoreālisma kino mākslinieciskos paņēmienus, kuri, piemēram, paredzēja atteikties no profesionālu aktieru filmēšanas un ļaut notikumus kadrā izspēlēt "parastiem" cilvēkiem, turklāt aicinot viņus improvizēt un būt pēc iespējas dabiskiem.

Savukārt pazīstamās vācu fotogrāfes Anetes Štutas darbu izstāde "Telpa. Laiks. Attēls" uzskatāma par tipisku mūsdienu fotogrāfijas piemēru. A. Štuta studējusi fotogrāfiju Leipcigas Mākslas akadēmijā ievērojamo fotogrāfu Arno Fišera (*Fischer*, 1927) un Tima Rauterta (*Rautert*, 1941) vadībā. Sērijā "Telpa. Laiks. Attēls" autores mērķis ir bijis radīt attēlus, kuri rada priekšstatu par fotogrāfiski dokumentētu realitāti, bet kuros vienlaikus tverta gan tagadne, gan pagātne. Lai mērķi sasniegtu, autore izmanto montāžas un kolāžas paņēmienus, veidojot gan burtiskā, gan pārnestā nozīmē daudzslāņainus attēlus. Kā jau mūsdienu fotogrāfijai raksturīgi, A. Štutas darbi tiek eksponēti kā lielformāta krāsu fotogrāfijas ar akrilstikla pārklājumu.

Pavisam citu vizuālo retoriku sastapsim Mihaela fon Grafenrīda darbu izstādē. Fotogrāfiju apguvis pašmācības ceļā, sācis karjeru fotožurnālistikā 1978. gadā, šobrīd prestižās Ēriha Salomona balvas ieguvējs uzskatāms par vienu no profesionāļu atzītajiem Eiropas fotogrāfiem šajā žanrā. Viņš pazīstams ar saviem neatkarīgajiem un ideālistiskajiem uzskatiem – fon Grafenrīds nekad nav saistījies ar preses izdevumu redakcijām vai fotoaģentūrām un allaž pats izvēlējies tēmas un uzdevumus savam darbam. Pretēji lielākajai daļai fotožurnālistu, kuru darbus publicē un izplata periodika vai fotoaģentūras, fon Grafenrīds sadarbojas ar mākslas galeriju (*Galerie Esther Woerdehoff* Parīzē), un viņa dokumentālās fotogrāfijas nokļūst mūsdienu mākslas apritē.

21. gadsimta daudznozīmīgā termina "attēlveidošana" būtību labi ilustrē vācu autora Tomasa Herbriha darbi – viņš ir viens no pārliecinošiem fotogrāfiskā attēla manipulētājiem, kurš veikli pārveido un kombinē fotogrāfisku izejmateriālu un rada kaut ko, ko varētu dēvēt par hiperreālistisku datorgrafiku. Šādi paņēmieni tiek plaši izmantoti reklāmā, bet Herbriha darbos tie kļūst gan par mūsdienu digitālās attēlveidošanas iespēju demonstrāciju, gan saturiska vēstījuma nesējiem. *Photokina* ietvaros būs skatāms Tomasa Herbriha projekts "Patiesība par nosēšanos uz Mēness", kas veltīts jautājumam – vai tiešām 1969. gada 21. jūlijā amerikāņu astronauts Nīls Ārmstrongs pastaigājās pa Mēness virsmu? Herbrihs pieļauj iespēju, ka šis vēsturiskais notikums uzskatāms savā ziņā par attēlveidošanas paraugstundu, nevis kosmosa pētniecības sasniegumu.

Photokina sadaļas "Vizuālā galerija" programmā iekļautas arī citas izstādes. Piemēram, vācu modes dizaineres un fotogrāfes Korinas Gercas (*Gertz*) darbu izlase "Indiešu tautastērps" un Stefana Cirvesa (*Zirwes,* 1967) fotogrāfiju cikls "DNS". Tajā autors apvienojis aerofotogrāfijas, kuru uzņemšanas skatpunkts pazīstamus objektus padara par abstraktiem vai ornamentāliem rakstiem plaknē. Uz šo efektu atsaucas arī izstādes nosaukums – vienā no fotogrāfijām redzamās automašīnu rindas kādā milzīgā autostāvvietā autoram atgādinājušas par populāro DNS spirāles vizualizāciju. Stefans Cirvess šādi vēlējies norādīt uz mūsu civilizācijai piemītošo, ģenētiski iekodēto tieksmi visur ieviest savu kārtību un pārveidot pasauli pēc sava prāta.

Kas "jauns" arhīvos?

Muzeju un bibliotēku arhīvi glabā milzīgus fotogrāfiju krājumus, kuri ikdienā pieejami tikai speciālistiem un pētniekiem. Ķelne, kas vismaz *Photokina* norises laikā vēlas būt pasaules fotogrāfijas galvaspilsēta, šogad ir pārvarējusi ne vienu vien birokrātisku šķēršli un ļauj publikai ielūkoties citkārt nesasniedzamos fondos. Biedrība *Internationale Photoszene Köln* "Vizuālās galerijas" ietvaros rīko izstādi "Ķelnes dārgumi", kurā būs skatāmi nozīmīgi un vērtīgi fotodarbi no vairākām kolekcijām un arhīviem, to skaitā no Reinas fotoarhīva (*Rheinisches Bildarchiv*),

Ķelnes Tirdzniecības un rūpniecības kameras fotogrāfijas arhīva, Ķelnes Pilsētas muzeja (*Kölnisches Stadtmuseum*) un Teātra arhīva. Tāpēc gluži pamatoti var teikt, ka daudzas no izstādītajām vēsturiskajām fotogrāfijām savā ziņā būs "jaunums", jo iepriekš nav ne izstādītas, ne publicētas.

Interese par vēsturisko materiālu, īpaši anonīmām un sadzīves fotogrāfijām no 19. gadsimta un 20. gadsimta sākuma, mūsdienu mākslā ir bieža parādība, mākslinieki par savu darbu pamatu nereti izvēlas pētnieciskā darbā atklātus maz zināmus vēsturiskus faktus un arhīvu materiālus. Ķelnes gadījumā interesi par arhīvu materiāliem pamato traģiskais notikums 2009. gada martā, kad sabruka Ķelnes pilsētas Vēstures arhīva (*Historisches Archiv der Stadt Köln*) ēka. Pēc informācijas presē var secināt, ka lielāko daļu arhīvā uzglabāto materiālu izdevies saglābt, tomēr satraucošais fakts ir aicinājis Vācijas sabiedrību pastiprināti pievērst uzmanību arhīvam kā nozīmīgai institūcijai, kura glabā un padara pieejamas kultūrvēsturiskas liecības.

Konkursi un uzvarētāji

Starptautiskie konkursi ir brīnišķīga iespēja katram fotogrāfam tapt pamanītam, novērtētam un arī saņemt kādu darba vai izstādes piedāvājumu. Katrs foto un video tehnikas ražotājs uzskata par savu pienākumu rīkot arī vairāk vai mazāk prestižu konkursu fotogrāfiem, un gandrīz visi lielākie konkursi tiek atspoguļoti arī *Photokina* ietvaros. Vienu no augstāk vērtētajiem starptautiskajiem konkursiem rīko *Hasselblad* – konkursā *Hasselblad Masters* savulaik uzvarējuši gan Antons Korbīns (*Corbijn*, 1955) gan Mērija Ellena Marka (*Mark,* 1940) u.c. Desmit *Hasselblad* 2009. gada konkursa uzvarētāju darbi būs skatāmi *Photokina* "Vizuālajā galerijā" (viņu vidū arī vācu fotogrāfs Stefans Cirvess, kura darbi būs aplūkojami arī personālizstādē "DNS").

Savukārt *Canon* savus pircējus uzrunā ar "*Canon* Veicināšanas balvu profesionāliem fotogrāfiem". Balva orientēta uz jaunākās paaudzes fotogrāfiem, un konkursu rīko *Canon CPS* kopā ar žurnālu *ProfiFoto*, fotoaģentūru *Laif* un mākslas tirgu internetā *Whitewall*.

Savs konkurss ir arī *Sony* – "*Sony* Pasaules fotogrāfijas balva". Dalībnieki no visas pasaules esot iesūtījuši vairāk nekā 80 000 fotouzņēmumu, no kuriem labākos dažādos žanros un kategorijās izvēlas žūrija.

Fotogrāfijas studentu auditorijai adresēta 15 000 eiro lielā "*BFF* Veicināšanas balva un Reinharta Volfa[6] balva". Par šo balvu sacenšas fotogrāfijas studenti, kuri gatavojas aizstāvēt savu maģistra darbu.

Toties *Leica* pārmaiņas pēc konkursu nerīko. *Leica* reklāmas stratēģija paredz popularizēt kvalitatīvus, mākslinieciski augstvērtīgus fotodarbus, kuri uzņemti ar *Leica*, un šim nolūkam izveidots starptautisks fotomākslas galeriju tīkls. *Leica* galerijas atrodas Solmsā, Frankfurtē, Ņujorkā, Tokijā, Vīnē, Zalcburgā un Stambulā[7]. *Photokina* ietvaros būs skatāms kāds no *Leica* galeriju veidotajiem projektiem.

Un viss pārējais

Vēl divpadsmit citas fotoizstādes atklātā konkursā no sešdesmit iesniegtajiem pieteikumiem izvēlējušies *Photokina* rīkotāji un

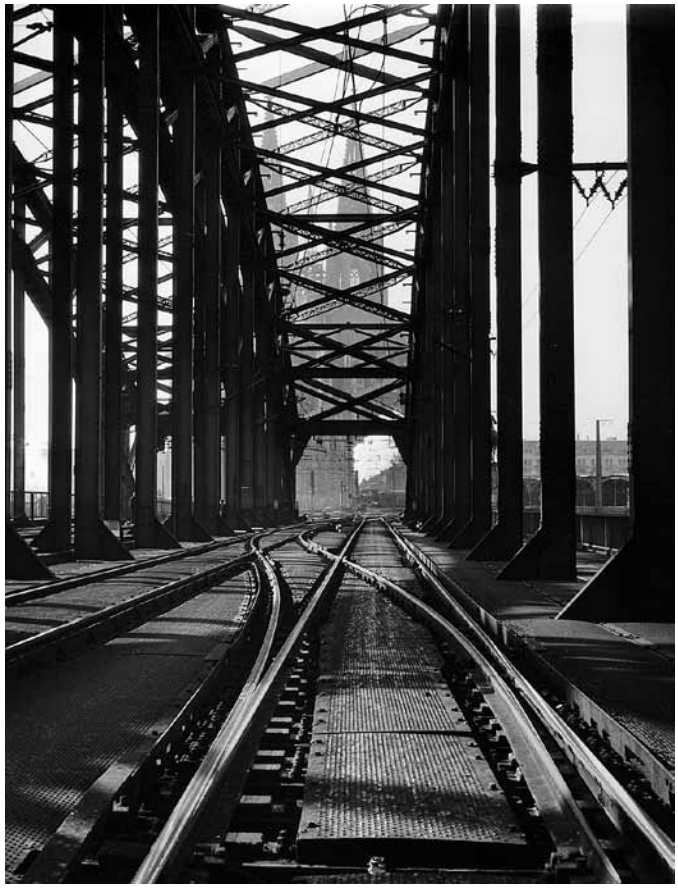

Ruta Hallenslēbena (1898–1977). Ķelne. No izstādes "Ķelnes dārgumi".
No Reinas-Vestfālenes Vēstures arhīva Ķelnē kolekcijas, *Ruth Hallensleben GDL Lichtbildwerkstatt.*

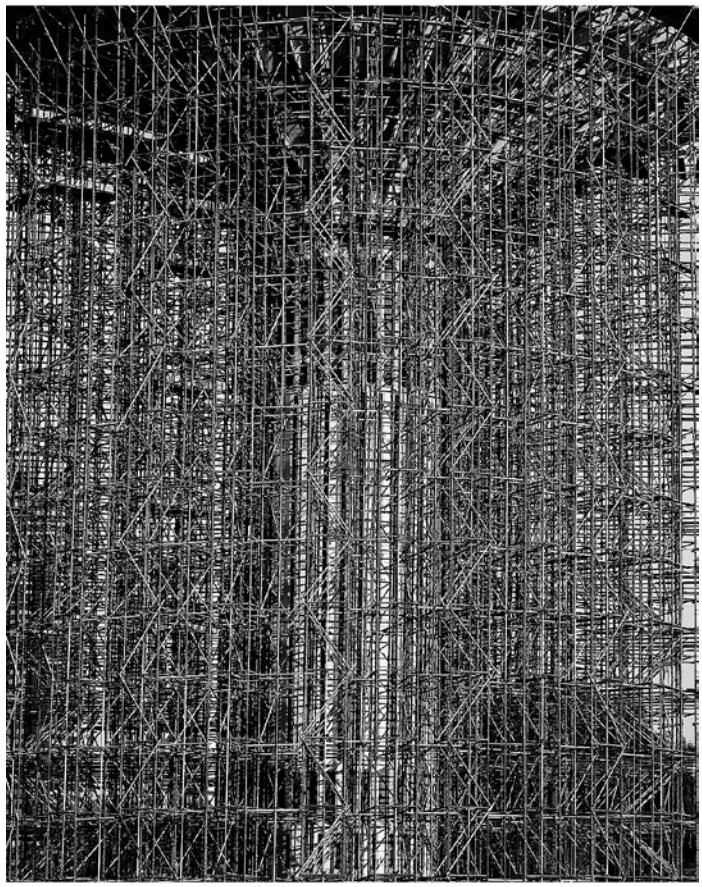

Stefans Cirvess (*Zirwes,* 1967, Vācija). Ūdenstornis. Dubaja.
© Stephan Zirwes/BFF.

Fotoindustrijas asociācijas pārstāvji. Šim izstāžu ciklam dots nosaukums “Ieraudzīts un atrasts”. Tā programmā iekļauta *National Geographic* veidota izstāde “Dolomītu kalni – pasaules akmens sirds”, *UNICEF* konkursa “Gada fotogrāfija” uzvarētāju darbu izstāde, 360º panorāmas fotogrāfiju izstāde u.c. *UNESCO* pasaules mantojuma projekts “Aiz acīmredzamā” (panorāmiskas infrasarkano staru fotogrāfijas lielformāta izdrukās) iepazīstinās ar vairākiem leģendu apvītiem pirmskolumba kultūras pieminekļiem Gvatemalā. Fotogrāfiju autors ir Gvatemalas fotogrāfs un biologs Edgars Eduardo Sakajons (*Sacayón,* 1975).

Jaunais somu fotogrāfs Henriks Malmstrēms (*Malmström,*1983) fotoesejā “Aizdotais laiks” pieskaras intīmai tēmai, fotografējot savas mātes Maijas pēdējos dzīves mēnešus, cīnoties ar vēzi. Savukārt amerikāņu fotogrāfs Tims Mantoani (*Mantoani)* padziļināti ielūkojas fotogrāfa profesijas noslēpumos, veidojot ievērojamu fotogrāfu portretus un dokumentējot viņu stāstus par saviem veiksmīgajiem, dolārus pelnošajiem kadriem. Fotogrāfa personībai veltīta arī vēsturiska izstāde ar melnbaltām fotogrāfijām no Mākslas un vēstures arhīva Berlīnē “Fotogrāfa tēls: pašportreti, atspulgi, ēnas”. Dažādību ienes vācu fotogrāfes Ulrikes Harbahas (*Harbach,* 1975) darbu sērija “Klusā redzēšana”. To, veido fotogrāfijas, kuras uzņemtas ar lielformāta adatacs kameru Meklenburgas ezera tuvumā 2003. gadā.

Lai arī galvenokārt skatāmi vācu autoru darbi, kopumā *Photokina* ietvaros aplūkojamās fotoizstādes piedāvā mūsdienīgu un daudzveidīgu ieskatu fotogrāfijas pielietojumā. Pretēji fotomākslas un fotogrāfijas gadatirgum *Paris Photo*, kur saturu nosaka galerijas, izstādes Ķelnē nereti rosina paši fotogrāfi. ▪

Vairāk informācijas par *Photokina* – mājaslapā internetā www.photokina-cologne.com.

[1] Kā prognozē rīkotāji, šīgada *Photokina* piedalīsies ap 1300 kompāniju no 50 valstīm, un plānotais apmeklētāju skaits varētu sasniegt 150 000.

[2] Kā preses konferencē 2010. gada 20. maijā Ķelnē pauda Fotoindustrijas asociācijas prezidents Kristofs Tomass, Rietumeiropas valstīs digitālā fotokamera ir 66% mājsaimniecību, turpretī Austrumeiropā – tikai 30%. Var tīri labi iedomāties, ka *Photokina* rīkotāji cer, ka Austrumeiropas mājsaimniecības (t.sk. arī mūsējās) vistuvākajā laikā panāks Rietumeiropas standartu un pat apsteigs to, tūlīt pat iegādājoties jaunākās paaudzes fotokameras un reizi trīs četros gados atjaunojot ekipējumu.

[3] *CGI* (*Computer-generated Imaging*), digitālā attēlveidošana ar datorprogrammu palīdzību.

[4] *HDR* (*High Dynamic Range Imaging*), plaša dinamiskā diapazona attēlveidošanas tehnoloģija.

[5] Ērihа Salomona balva (*Erich Salomon Prize*) – balva par “izcilu fotogrāfijas izmantojumu žurnālistikā”, kuru ik gadu kopš 1971. gada piešķir Vācijas Fotogrāfijas biedrība. Ērihs Salomons (*Salomon,* 1886–1944) bija viens no vācu fotožurnālistikas pionieriem, gājis bojā Aušvices koncentrācijas nometnē.

[6] Reinharts Volfs (*Wolf*, 1930–1988), vācu fotogrāfs. Reinharta Volfa balva fotogrāfijā tiek piešķirta kopš 1991. gada.

[7] Stambulas *Leica* galerija, dibināta 2007. gadā, paradoksālā kārtā varētu būt vispazīstamākā auditorijai Latvijā – viens no tās dibinātājiem ir fotogrāfs Mehmets Kismets, un viņa galerijā Stambulā notika fotogrāfes Intas Rukas personālizstāde (vēl pirms galerija bija kļuvusi par *Leica* galeriju). Ar Mehmetu Kistmetu un viņa darbiem iepazīstinājām “Foto Kvartālā” Nr. 4(4), 2006, un Mehmets Kismets viesojies Rīgā – ar lekciju 2007. gadā (žurnāla “Foto Kvartāls” izglītojošās programmas ietvaros) un ar meistarklasi 2009. gadā (Starptautiskās fotogrāfijas vasaras skolas *ISSP* ietvaros).

Attēli šajā atvērumā:
1. Tomas Herbrihs (*Herbrich*, 1955, Vācija). No sērijas “Patiesība par nosēšanos uz Mēness”. Pateicība *BFF.*
© *Thomas Herbrich.*
2. Korina Gerca (*Gertz*, Vācija). No sērijas “Indiešu tautastērps”.
© *Corinna Gertz.*
3. Marko Antonioni (*Antonioni*, Itālija). Grācija. *Canon EOS 1D Mark* II N, 4,0/500, ISO 160, f 11/500 *sec.*
Starptautiskā dabas fotogrāfijas konkursa *Glanzlichter* 2010. gada uzvarētājs, kuru žūrija izvēlējās starp 15 282 fotogrāfijām, kuras bija iesūtījuši 1032 autori no 34 valstīm. Ar labākajiem dabas fotogrāfijas konkursa darbiem varēs iepazīties *Photokina Visual Gallery* izstādēs.
4. Ulrike Harbaha (*Harbach,* 1975, Vācija). No cikla “Klusā redzēšana”. 2003.
© *Ulrike Harbach.*
5. Anete Štuta (*Stuth,* 1965, Vācija). Atvadas. 2005. Krāsu fotogrāfija, akrilstikls (*Diasec*), 120x100 cm. Piecu kopiju tirāža. Pateicība galerijai *Christian Löhrl*, Menhengladbaha.
© *Anett Stuth.*

1.

2.

3.

4.

5.